

بہش ئابووری

کۆلیژی بہریوہبردن و ئابووری

زانکۆی سہلاحہددین- ہہولیر

بابہت بازاری دارایی

پہرتوکی کۆرس

ناوی مامۆستا :پ.د.سردار عوسمان باداوہیی

سالی خویندن: 2023-2022

پەرتووكى كۆرس Course Book

1. ناوى كۆرس	دارايى طشتى
2. ناوى مامۇستاي بەر پرس	پ.د. سردار عوسمان باداوهيى
3. بەش/ كۆلىڭ	بەريوۋەردن و نابوورى/نابوورى نيمىل: ژمارەى تەلەفون (بەپەى نارەزوو):
4. پەيوەندى	
5. يەكەى خويندن (بە سەعات) لە ھەفتەيەك	تيورى: 3 سەعات لە رۇزىك و لە ھەفتەيەك (9 سەعات
6. ژمارەى كارکردن	نامادەبوونى مامۇستاي وانەپيڭ بۇ قوتايان لە ماوەى ھەفتەيەكدا: 3 كات ۇمير بۇ ھەر ئۆلىك كۆى نامادەبوون 9 كاتمير لە ھەفتەيەكدا
7. كۆدى كۆرس	
8. پروفايەلى مامۇستا	ناوى تەواو: پ.د. سردار عوسمان باداوهيى ژمارەى مۇبايل :

10. ناوهرۆکی گشتی کۆرس:

گرنگی بازاری دارایی به شیوهیه کی گشتی له و رۆله سههره کییه سههرچاوه دهگریت، که له ژبانی کهسه کان و هه موو بواره کانی ژیان له وه به رههینان و پاشه که وتکردن و پیدان و سیاسه تی نهختی ده بینیتته وه. ههروه ها یارمه تیده ره بۆ گواستنه وه ی پاشه که وتی کهس و دامه زراوه کان (یه که کانی زیده) بۆ وه به رههینه کان له کهس و دامه زراوه کان و حکومت (یه که کانی کورتههینان). ئهم رۆلهش زۆر گرنکه بۆ ئابووری و که شه سه ندنی.

به شیوهیه کی گشتی بازاری دارایی له دوو ته وه ره ی سه ره کی ده کۆلیتته وه:

1. بازاری نهختی: که گرنگی ده دات به که مامه له به ئامرازه کانی کورت خایه ن ده کات (بروانامه ی سپارده، کاغه زه بازرگانیه کان، وه گرگتنه به نکیه کان... هتد).
2. بازاری سه رمایه: که تیایدا جهخت له مامه له به ئامرازه کانی درێژ خایه ن ده کات (پشک و قه واله کان).

بنهما و بیردۆزی کۆرسه که: کۆرسه که له ئه اساس دا بریتیه له کۆمه لیک (بیردۆزه theory)، یاسا Low، بنهما principle

زانین وتیگه یشتنی پنیوست بۆ دابین کردنی هه لکی کار: قوتابی ئه گهر له م کۆرسه به ته واوی تیبگات توانای ئه وه ی ده بیته هه لسه نگاندن بۆ سیسته می دارای بکات و ، ده توانیت کار بکات له بواری ژمیاری میری ، له دام و ده زگا کانی ده ولته ، قوتابی ده توانیت وورد بینی بکات بۆ دارای گشتی له خه رجی گشتی و داها تی گشتی ، و ده توانیت جوله ی دارای گشتی تیبگات و بزانیته سه رچاوه کانی داها تی ده ولته چییه ، و بزانیته قه رزی گشتی و کۆمه کی گشتی و ده رکردنی پارهی نوی چییه و له چ کاتی که ده ولته په نا بۆ ئهم سه ر چاوانه ده بات ، و قوتابی له هۆکاره کانی زیاد بوونی خه رجی گشتی تیپده گات و ده توانیت به راووردی بکات به هۆکاره دانی زیاد بوونی خه رجی گشتی له هه ری می کوردستان ، ئهم وانیه هۆکاره بۆ زیاد بوون و دروستکردن روشه نبیری دارای و شاره زا بوون له گرفته داراییه کان له رووی ئابووری و له رووی ژمیاری و له رووی هونه ری و جۆنیته تی دیاری کردنی لادانه کان و دیاری کردنی هۆکاری لادانه کان و لایه نی بهر برس له لادانه کان .

11. نامانجه کانی کۆرس

تیگه یشتن له چه مکه سه ره که یه کانی ئهم کۆرسه ئهم ئاسانکاریانه بۆ خویندکاره کان:

1- واله خویندکار ده کات بگاته قۆناغیک هه ولیدات به دوای ئهم پرسیرانی بگه ریته

-گرفتی دارای ئیمه چییه؟

-کام سیسته می دارای بۆ هه رمه که ی ئیمه باشه؟

<p>2- تیڭگیشتن له (داهاتی گشتی و خەرجی گشتی)</p> <p>3- روشنیپرکردنی خویندکاران و قوتاییانی بەشی ژمیاری بە روشنیپرکاری دارای و شارەزاکردنیان له زانستی دارای گشتی و له هۆکارەکانی خەرجی گشتی و داهااتی گشتی</p> <p>4- شارەزا بوونی له سەرچاوەکانی داهااتی گشتی و دیاری کردنی جۆرەکانی داهااتی گشتی</p> <p>5- شارەزا بوونی له بواری باج و دیاری کردنی جۆرەکانی باج و شارەزا بوونی له هونەری ریکخستنی باج</p> <p>6- شارەزا بوونی له چۆنیەتی ئامادەکردنە بەجۆرە و چۆنیەتی مۆلەت پێدان و گەتوگۆکردنی له پەڕلەمان و دواتر چۆنیەتی جیبەجیکردن و چۆنیەتی چاودێری کردن و وورد بینی کردنی جۆرەکانی داهاات و خەرجی گشتی له بودجەیی گشتی</p>
<p>12. نەزەرەکانی قوتایی</p> <p>بەرپرسانی قوتایی خویندکار لەم خالانە تیک دیت:</p> <p>1- ئامادەبوونی قوتاییان له وانهکاندا</p> <p>2- ئامادەبوونی قوتاییان له تاقیکردنەکاندا</p> <p>3- ئامادەکردن و نووسینی راپۆرت و ووتار</p> <p>4- کورت کردنەتۆوەی بابەتی زانستی و خویندناوەی بابەتی زانستی له شیوەی کورت کردنەتۆوە ئوخت کردن</p> <p>ئێرە مامۆستا بەرپرسانی قوتایی خویندکار رووندەکاتەوه سەبارەت بە کۆرسەکه بۆ نموونه ئامادەبوونی قوتاییان له وانهکاندا، له تاقیکردنەکاندا، راپۆرت و ووتار نووسین... هتد.</p>
<p>.. رینگە وانه ووتنەوه</p> <p>- بەکار هینانی داتاشو و پاوه پۆینت</p> <p>- بەکار هینانی تەختەرسێ</p> <p>- بەکار هینانی کتیب</p> <p>- نەزەرەکانی خویندکار و ووتار نووسین و کورت کردنەتۆوەی بابەتی زانستی</p>
<p>14. سیستەمی هەڵسەنگاندن</p> <p>بەتێ رینمای نوی تاقیکردنەتۆوەکان بەم شیوەیە دەبییت:</p> <p>1- تاقیکردنەتۆوەی یەکەم له 20 نمرە</p> <p>1- تاقیکردنەتۆوەی دوویم له 20 نمرە</p> <p>3- تاقیکردنەتۆوەی کۆتایی 60 نمرە</p>
<p>15. دەرئەنجامەکانی فیزیوون</p> <p>پرکردنەوهی ئەم خانەیه زۆر گرنگه، مامۆستا دەرئەنجامەکانی فیزیوون دەنووسیت. بۆ نموونه: روونی ئامانجه</p> <p>سەرەکیەکانی کۆرسەکه (بابەتەکه) بۆ خویندکار</p> <p>گونجاندنی ناوەڕۆکی کۆرسەکه بە پێویستی دەرەوه و بازاری کار: قوتایی نەتەر لەم کۆرسە بەتەرەوهی تێببات توانای</p> <p>ئەوهی دەبییت هەڵسەنگاندن بۆ دارای دەولەت بکات و ،</p> <p>قوتایی چی نوی فیزیوون له رینگە پێدانی ئەم کۆرسەوه؟ خویندکار بە شیوەیەکی زانستی و ئەکادیمی فیزی هەڵسەنگاندن بۆ هەلسوکهوتەکانی دارای دەولەت دەبییت ، بازاری داراییەکانی دەولەت دەناسیت و شارە زا دەبییت له ضوونیەتی ئامادەکردنی بودجه و و ضوونیەتی حبیەجیکردنی بودجه و ضوونیەتی ضاویدی کردنی بودجه و ، ضوونیەتی دەق دانێ ئەرلەمان لەسەر بەش و دەرۆزەو برطەکانی بودجهی طشتی ، و شارە زا دەبییت له جۆرەکانی باج و هونەری ریکخستنی باج و ، شارەزای ئێددا دەکات له هونەری ریکخستنی باج و ، شارە زاری جۆرە جیاوازیەکانی داهاات دەبییت و ، شارە زای جۆرەکانی ضاویدی دارای طشتی دەبییت ، و دەتوانیت هەڵسەنگاندن بۆ کارو باری دارای دەولەت بکات و ، شارەزا تر دەبییت له تۆمارکردن و ریکخستنی خەرجی و داهااتی دەولەت ، له کۆتای دا روشنیپرکاری تەرەوهی بۆ دروست دەبییت له دارەای طشتی دەولەت</p>

1. ملوکی، آیاد عبدالجبار وأخرون، التشريعات المالية والتجارية، دار التقنى للطباعة والنشر، العراق، 1985 .
2. النقاش، غازى عبدالرزاق : المالية العامة تحليل أسس الاقتصاديات المالية، دار وائل للنشر عمان، الطبعة الاول، 1997 .
3. النقاش، غازى عبدالرزاق : المالية العامة تحليل أسس الاقتصاديات المالية، دار وائل للنشر عمان، الطبعة الثانية، 2007 .
4. الوادى، محمود حسين، وزكريا أحمد عزام، المالية العامة والنظام المالى، فى الاسلام، الطبعة الاولى، دار المسيرة، 2000 .
5. عناية، غازى : المالية العامة والتشريع الضريبي، الطبعة الاولى، دار البيارق، الاردن، 1998 .
6. بطريق، يونس احمد، مبادئ المالية العامة، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر، جامعة الموصل، 1977 .
7. عبدالمجيد، عبدالفتاح عبدالرحمن : اقتصاديات المالية العامة دراسة نظرية تطبيقية، المطبعة الكمالية، مصر، الطبعة الثانية 1996 .
8. العلى، عادل فليح : المالية العامة و التشريع المالى، جامعة الموصل، 2002 .
9. شبلى، خطار : العلوم المالية الموازنة، دار الكتاب اللبناني، بيروت، طبعة ثالثة، 1968 .

دووهم / سەرچاوه كوردییه كان :

1. باداوهی، سردار عوسمان : بازاره داراییهكان، چاپخانهی هیفی، ههولێر، چاپی دووهم 2022

ناوی مامۆستای وانیهیژ	17. بابتهكان
ههفتهی 1	بهشی یهكهم یهكهم:- بازار
ههفتهی 1	دووهم:- جوړهكانی بازار
ههفتهی 1	سییهم:- ئهرکهکانی بازاری دارایی
ههفتهی 2	چوارهم:- چهمکی بۆرسه
ههفتهی 2	پینجهم:- جوړهكانی بازاری دارایی
ههفتهی 2	شهشهم:- ئهو هوکارانهی بازارهكان کو دهکاتهوه و جیایان دهکاتهوه
ههفتهی 2	هههتهم:- زاراه بهکارهینراوهكان
ههفتهی 3	بهشی دووهم: بازاری نهختی
ههفتهی 3	یهكهم:- چهمکی بازاری نهختی
ههفتهی 3	دووهم:- خهسلتهكانی بازاری نهختی
ههفتهی 4	سییهم:- دامهزراهکانی بازاری نهختی

4 ههفتهی	چوارهم:- جۆرهکانی بازارپی نهختی
4 ههفتهی	پینجهم:- ئامرازهکانی مامهلهکردن له بازارپی نهختی
5 ههفتهی	شهشهم:- ههژمارکردنی نرخى گونجاو بۆ کاغزه داراییهکان
5 ههفتهی	حهوتهم:- ههژمارکردنی دهسهاتهکان له وهبهرهییانی کاغزه بازرگانیهکان
5 ههفتهی	ههشتهم:- مامهلهکارانی بازارپی نهختی
6 ههفتهی	نۆیهم:- مهترسییهکانی مامهلهکردن له بازارپی نهختی ناوخۆ و بیانی
6 ههفتهی	سییهم: بازارپی سهرمایه
6 ههفتهی	یهکههه:- چهمکی بازارپی سهرمایه
7 ههفتهی	دووهم:- جۆرهکانی بازارپی سهرمایه
7 ههفتهی	سییهم:- ئامرازهکانی مامهلهکردن له بازارپی سهرمایه
7 ههفتهی	چوارهم:- چهمکی قهوالهکان
8 ههفتهی	بهشی چوارهم: کورتهیهك له بارهی ئامازهکانی بازارپی کاغزه داراییهکان
8 ههفتهی	یهکههه:- ئامازهی بازارپی دارایی
8 ههفتهی	دووهم:- ژمارهی پێوانه بهکارهینراوهکان
9 ههفتهی	سییهم:- جۆری ئامازهی بازاره داراییهکان
9 ههفتهی	پینجهم: مامهلهکردن و مامهلهکاران له بازارپی سهرمایه
9 ههفتهی	یهکههه:- قهبارهی بازارپی سهرمایه
9 ههفتهی	دووهم:- مامهلهکاران له بازارپی سهرمایهی ریکخراو و ناریکخراو دا
10 ههفتهی	سییهم:- هوئی ئالویر

10 ههفتهی	چوارهم:- ناوهندکاره داراییهکان
10 ههفتهی	پینجههم:- جووری ئەو خزمهتگوزاریانهی که ناوهندکارهکان پیششکەشی دهکەن
10 ههفتهی	شەشەم:- فەرمانهکانی بازار
11 ههفتهی	حهوتههم:- فرۆشتنی ئاشکرا
11 ههفتهی	ههشتههم:- سیستهمی ئالوویری ئەلیکترۆنی
12 ههفتهی	
12 ههفتهی	
	18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)
ناوی مامۆستا	ئێره مامۆستای وانەبێژ ناوێشانی هەموو ئەو بابەتە پراکتیکانە دەنوسێت که بەنیازە بێئێتەوه له تێرمەکه. هەروەها کورتەبەیک له ئامانجی هەر یەک له بابەتەکان و بەروار و کاتی وانەکه دەنوسێت.
	19. تاقیکردنەوهکان
	1. دارشتن: لەم جۆره تاقیکردنەوهیه پرسیارەکان زۆر بەی به وشەیی وەک روون بکەوه چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات. لەگەڵ وەلامی نموونەییان نموونه دەبیت دەستبەر بکریت
	2. راست و چهوت: لەم جۆره تاقیکردنەوهیه رستهیهکی کورت دەر بارهی بابەتییک دەستبەر دەرکریت و پاشان قوتابی به راست یان چهوت دادەنێت. نموونه دەبیت دەستبەر بکریت.
	3. بژاردەیی زۆر: لەم جۆره تاقیکردنەوهیه ژمارهیهک دەستەواژه دەستبەر دەرکریت له ژیر رستهیهک و پاشان قوتابیان دەستەواژهی راست هەڵدەبژیریت. نموونه دەبیت دەستبەر بکریت.
	20. تێبینی تر
	21. پێداچوونەوهی هاوئەل
	ئەم کۆرسبووکە دەبیت له لایەن هاوئەلێکی ئەکادیمیەوه سەر بکریت و ناوەرۆکی بابەتەکانی کۆرسەکه پەسەند بکات و جەند ووشەیهک بنوسێت لەسەر شیاوی ناوەرۆکی کۆرسەکه و واژووی لەسەر بکات. هاوئەل ئەو کەسهیه که زانیاری هەبیت لەسەر کۆرسەکه و دەبیت پلەیی زانستی له مامۆستا کەمتر نەبیت.

